

ANTLARIN KÖKENLERİ ÜZERİNE*

Çeviri Makale-Translation Article

George VERNADSKY

Çev: Emine DİKMEN**

Öz: Uzun yıllardır süren çalışmalara rağmen Antların etnik mensubiyeti meselesi hâlâ çözüme kavuşmuş değildir. Çoğunlukla kabul edilen görüşe göre, onların Doğu Slavları veya Rusların ataları oldukları düşünülmektedir. Çin, Bizans, Latin ve Rus kaynaklarından yola çıkılarak elde edilen neticeler de genel manada bir yere varamamıştır. Bu çalışmada George Vernadsky, daha önce yapılan çalışmalardan yola çıkarak yeni bir teşebbüste bulunmuş, meseleinin çözümüne ilişkin Sarmat, Alan- As boyutunu da ekleyerek bu yönde gayret sarf etmiştir.

Anahtar Kelimeler: Antlar, Sarmatlar, Osetler, Güney Rusya.

ON THE ORIGINS OF THE ANTAE

Abstract: Despite many years of work, the problem of ethnic affiliation of Antae has still not been solved. According to the generally accepted opinion, they are considered to be the ancestors of the Eastern Slavs or Russians. The results which obtained from Chinese, Byzantine, Latin and Russian sources also did not reach a point in the general sense. In this paper, George Vernadsky made a new attempt based on previous studies and made efforts in this connection by adding Sarmatian, Alani- As dimensional, to solve the problem.

Keywords: Antae, Sarmatians, Ossetians, South Russia.

---

* Bu makalenin orijinal metni *Journal of the American Oriental Society* dergisinde yayımlanmıştır. Bkz: George Vernadsky, "On the Origin of the Antae", *Journal of the American Oriental Society*, Vol, 59, No.1, 1939, ss. 56- 66.

** Doktora Öğrencisi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ortaçağ Tarihi ABD, dikmeneminur@gmail.com. ORCID NO:0000- 0001- 9095- 53- 42.

Antlar (Antae), Doğu Slavları¹ ya da Rusların ataları olarak kabul edilir. Onlardan, Got tarihçisi Jordanes² ve ayrıca aşağıdaki M.S. 6. ve 7.yy.'ın Bizans yazarları tarafından bahsedilmektedir: Prokopius³, Agathias⁴, Menander⁵, Maurikus⁶, Theophilactus Simokattes⁷ ve 8. Yy.'da Theophanes⁸. Ayrıca "Antların Ülkesi" (Anthaib)'nde, 8. Y.y.'daki Paul Diaconus'un *History of Langobards* (*Langobardların Tarihi*)'mın yanı sıra 7.yy'ın ikinci yarısındaki *Origo gentis Langobardorum*'da da bahsedilmektedir⁹.

Antlar, benzer şekilde Süryani tarihçiliği tarafından da bilinmekteydiler. Muhtemelen onlardan Efesli Yahya'nın *Kilise Tarihi*'nin 4. Kitabının 48. Bölümünde bahsedilmişlerdir ancak biz, bu bölümün sadece başlığını bilmekteyiz.¹⁰ Bununla beraber bu bölümde yer alan kanıtlara dayanarak daha sonra Süryani Mihael kendi kroniği olan 10. Kitabın 21. Bölümünde Sklavenler ve Antlardan söz eder.¹¹ Buna göre Süryani Mihael'in çalışması, İmparator Mauricius'un hâkimiyetinin dördüncü yılında Romalılar ile "Antio halkı" arasında bir savaştan bahseden Gregory abû'l Faradj (Bar Hebraeus) için bilgi kaynağı olmuştur.¹²

¹ L. Niederle, *Slovanské Starožitnosti*, IV (Prag, 1924), ss. 72-81 (sonradan SS olarak); M. S. Hrushevskiy, *Istoriia Ukraïny-Rusi*, I (Lvov, 1904), 147-162 ve 504-507; F. I. Uspenskii, *Istoriia Vizantijskoï Imperii*, I (Petrograd, 1914), 386-406; J. Marquart, *Osteuropdische und Ostasiatische Streifzüge* (Leipzig, 1903), 147-193 ve devamında, 483 (bundan böyle OOS olarak).

² Jordanis, *Romana*, 388; *Getica*, 34, 247 (Mommsen'in Monumenta Germaniae Historica baskısı esas alınmıştır).

³ Procopius, *History of the Wars*, VII, 14, 22-30; VIII, 4, 9 vb.; *Anecdota*, XI, 11; XVIII, 20; XXXIII, 6 (Loeb Classical Library basımı esas alınmıştır).

⁴ Agathias, III, 21 (ed. Dindorf, *Historici Graeci minores*, Leipzig, 1871, II, ss. 275).

⁵ Menander, 6 (ed. Dindorf, II, ss. 5-6).

⁶ Mauricius, *Strategicon*, XI, 5 (J. Scheffer, *Arriani tactica et Mauricii ars militaris*, in tekrar basımı, Upsala, 1664, in vol. I of L. Niederle's *Nivot starych slovanit*, Prag, 1911, ss. 27-32).

⁷ Theophilactus Simocattes, VIII, 5 (ed. de Boor, Leipzig, 1887, ss. 293).

⁸ Theophanes, I, ss. 284 (ed. de Boor, Leipzig, 1883).

⁹ Waitz, *Monumenta Germaniae Historica, Scriptorum Rerum Langobardorum* (Hannover, 1878), ss. 3 ve 54. Anthaib adıyla Antlar ilk kez Rafarik tarafından kullanıldı (*Slawische Altertümer*, Leipzig [1843], 130-131) Niederle tarafından kabul edildi. SS, IV, 72-73. Yine de K. Müllenhoff ve diğerleri tarafından tartışılmıştır, *Deutsche Altertumskunde*, II (Berlin, 1906), ss. 98.

¹⁰ I. M. Schnfelder, *Die Kirchen-Geschichte des Johannes von Ephesus aus dem Syrischen übersetzt* (Muenchen, 1862), s. 216: "Cap. XLVIII, Von der Eroberung und Verwüstung des Slaven-Landes." Efes'li John 6. Yüzyılda tanınmıştır.

¹¹ *Chronique de Michel le Syrien*, ed. Chabot, II (Paris, 1901), s. 362. Krş. J. Marquart, *OOS*, s. 483. Süryani Mihael, 1166-1199 arasında Antakya Yakubi Patriği idi.

¹² *The Chronography of Gregory Abul Faraj*; Süryanice'den E. A. W. Budge tarafından çevrildi, I (Oxford, 1932), 84. Bar Hebraeus 1226-1286 arasında yıldızı parlamıştır.

Yukarıda bahsedilen edebi kaynaklara ek olarak *Ἄνταç* şahıs adı da M.Ö. 3.yy.'da Kerç'te bulunan bir yazıtta geçmektedir.¹³

Çeşitli kaynaklarda ismin tercümesine dair benzerlik/ tekdüzelik yoktur. Prokopius, Menander ve Mauricius'ta *Ἄνται*;¹⁴ Jordanes'te Antes, Antae ve Anti olarak geçmektedir. Tek olarak elimizde *Ἄντηç* (Agathias) ve *Ἄνταç* (Kerc yazıtı) olarak bulunmaktadır.

Jordanis Antları, Slav ailesinin iki kolundan biri olarak görmektedir. O Slavlardan "Venetharum natio populosa (Venetharum ulusunun halkı)" olarak bahsetmekte ve ardından şunu ifade etmektedir: "quorum nomina licet nunc per varias familias et loca mutantur, principaliter tamen Sclaveni et Antes nominantur."¹⁵ (Adları çeşitli aileler ve yerleşimler tarafından değiştirilmiş olsa da onlar esasen Sklavenler ve Antlar olarak adlandırılmaktaydılar.)" Prokopius ayrıca "Sklavenlerin ve Antların uzak geçmişte tek bir isme sahip olduklarını" ifade etmektedir.¹⁶ Dahası, " bu iki barbar halk çok eski tarihlerden beri aynı yerleşik uygulamalara ve geleneklere sahipti... Ve her iki halk ayrıca aynı dil ve düpedüz aynı üsluba sahiptiler. Hatta onlar, görünüş itibarıyla da birbirlerinden farksızdılar. Çünkü hepsi son derece uzun boylu ve cesur insanlardır vücutları ve saçları ne çok açık renkli (beyaz tenli) ne de sarıdır, aslında daha koyu tipe de eğilimli değildirlere, ancak renkleri biraz kırmızıya çalar. Ve tıpkı Massagetlerin yaptığı üzere onlar, bedensel rahatlığı önemsemeyen, zorlu hayat yaşamaktadırlar."¹⁷

Jordanis'e göre Antlar, Karadeniz'e yakın, Dinyester (Turla) ve Dinyeper (Özi) Nehirleri arasındaki toprakları ele geçirmişlerdir.¹⁸ Prokopius Antlara ait iki ana gruptan bahsetmektedir: biri Aşağı Tuna'nın kuzeyinde, diğeri

¹³ V. V. Latyshev, *Inscriptiones antiquae orae septentrionalis Ponti Euxini, II* (St. Petersburg, 1890), N 29, ss. 27 ve 30. Krş. A. Pogodin, "Epigraficheskie sledy sloviaanstva," *Sbornik statei po arkheologii i etnografii* (St. Petersburg, 1902), s. 162.

¹⁴ Niederle, *SS, IV*, s. 72'de Menander tarafından belirtilen *Ἄντηç* biçimine atıfta bulunur. Bununla beraber C. Muller ve Dindorf hatta De Broof versiyonlarında yine de *Ἄντηç* biçiminden değil yalnızca *Ἄνται* den türetilir.

¹⁵ Jordanis, *Getica*, 34.

¹⁶ Procopius, *History of the Wars*, VII, 14, 29. Prokopius'a göre Slavların asıl adları Spori idi ve onların "birlerinden ayrı şekilde, düzensiz şekilde yaşadıklarını" bu yönüyle bildiklerini ifade eder. Krş. G. Vernadsky, "The Spali of Jordanis and Procopius Spori," *Byzantion*, XIII (1938), s. 263-266.

¹⁷ Aynı yer. VII, 14, 22 ve 26- 28.

¹⁸ Jordanis, *Getica*, 35.

Azak Denizi'nin kuzeyindedir.¹⁹ Onun daha çok aşına olduğu ve verdiği bilgilerdeki aktardıkları ilk gruba dair olmalıdır.

Antların siyasi örgütlenmelerine gelince, Prokopius onları oldukça serbest olarak betimler: “Çünkü bu Sklavenler ve Antlar yalnızca tek bir kişi tarafından yönetilmezler fakat eskiden bir çeşit demokrasi altında yaşıyorlardı ve netice itibarıyla refahlarını içeren her şey, iyi ya da kötü ne varsa, insanlara atfedilmekteydi.”²⁰ Bu pasajda Batı Antları kastedilmektedir. Onların doğu gruplarına dair Prokopius, yalnızca onların “sayısız kabileye” bölündüklerinden bahseder: *ἔθνη τὰ Ἀντῶν ἄμετρα*.²¹

Prokopius'un Antların demokrasisine dair aktarımları temkinli kabul edilmelidir. Prokopius'un kastettiği Antların monarşik bir yapıda olmadığıdır. Fakat her kabile muhtemelen kendi liderleri ya da ileri gelenleri tarafından yönetilmekteydi. *Οἱ ἄρχοντες Ἀτῶν* Menander tarafından bahsedilmiştir ve bu şekil kabile konseyi büyükleri, yönetimin asıl sahipleridir. Muhtemelen bu, Antların zaman zaman iyi örülmüş siyasi birlikler oluşturmasını sağlayan büyülesine güçlü bir yönetici klanın varlığından kaynaklanmaktaydı. 376 civarında Got kralı Vinitharius'un saldırılarına karşı azimli bir direniş gösterdiler, ancak sonunda onun tarafından yenilgiye uğratıldılar.²²

6. yüzyılın ortalarında Antlar, istilacı Avarlara karşı uzun süreli direniş gösteren oldukça güçlü bir askeri yapı vücuda getirdiler.²³

Antların askeri düzenlerine gelince Prokopius onların “çoğunluğu ellerinde küçük kalkanlar ve mızraklar taşıyarak, düşmanları üzerine yürüterek gittiklerini ancak hiçbir surette zırh giymediklerini” ifade eder.²⁴ Bununla birlikte, zorlu zeminlerde bile mücadele yetenekleriyle diğerlerini gölgede bıraktıklarını belirtir.²⁵ Diğer yandan Antların Bizans generalleri tarafından süvari olarak kullandıkları da bilinmektedir. İtalya'daki Gotlara karşı mücadele eden

¹⁹ İlk grup için: V, 27; VII, 14 ve 40; ikinci grup için: VIII, 4, 9.

²⁰ VII, 14, 22.

²¹ VIII, 4, 9.

²² Jordanis, *Getica*, s. 247. Krş. G. Vernadsky, “Goten und Anten in Südrussland”, *Südostdeutsche Forschungen*, III (1938), ss. 265 vd.

²³ Marquart, *OOS*, 127, 194, 504.

²⁴ VII, 14, 25.

²⁵ VI, 22, 3.

Belisarius'un ordusunda birçoğu "Hun, Sklaven ve Antlardan" müteşekkil bin altı yüz kadar atlı birlik mevcuttu.²⁶

Antlar hakkında epeyce tarihi malumat mevcut olmasına karşın, onların kökenleri bilhassa isimlerinin türeyişi hâlâ tartışmalı bir meseledir. Alanında uzman araştırmacılara göre Ant adı Slavca bir sözcük değildir²⁷ Bu sebeple yabancı bir kökene dayandığını farz etmek gayet olağan gözükmemektedir. 1878'de A. A. Kunik kendi görüşüne göre Antların yönetici klanının Çerkezlerin torunları olabileceğine işaret etmiştir.²⁸ Yakın zamanda, Dr. Niki Županić Antları Kuzeydoğu Kafkasya'nın ufak Lezgi kabilelerinden biri olan Andianlar olarak tanımlamaya teşebbüs etti.²⁹ Benim fikrime göre hem Kunik hem de Županić doğru yönde başladılarsa da yeterince yol kat edemediler. Makalemin amacı, meselenin çözümüne ilişkin yeni bir teşebbüs sunmaktır.

Eğer yanılmıyorsam, Antların kökenleri Güney Rusya'daki Sarmat geçmişiyle bağlantılı olmalıdır. Sarmatlar, günümüz Kazakistan'dan Güney Rusya bozkırlarına M. Ö. 2. Ve 1. Yüzyıllar boyunca göç etmişlerdir. Bu en son gelenler, Sarmatların en güçlü kabilelerinden biri olan Alanlardı ve M. S. 1. Yüzyılda Aşağı Don ve Kuzey Kafkasya'da yerleşim göstermişlerdi. Şimdilerde birçok kaynakta Alanlara ya da muhtemelen Alanların belirli klanlarına atfedilen isimle karşılaşmaktayız. Çin kroniklerinde 奄蔡 şeklinde sunulan bu isim farklı versiyonlarla tercüme edilmiştir.³⁰ Hirth *An-ts'ai*³¹ adını önerirken; Wylie *Yen-tsa'e*³²; Chavannes *Yen-ts'ai*³³; Iakinf Яньцай³⁴; De Groot *An-*

²⁶ V, 27, 2.

²⁷ Krş. Niederle, *SS*, IV, 78, not 1.

²⁸ A. A. Kunik and Baron V. Rosen, " Izvestiia al Bekri i drugikh avtorov o Rusi i Slavianakh," *Zapiski Akademii Nauk*, XXXII, Suppl. N 2, s. 147.

²⁹ N. Županić, " Prvi nosilci etnicnih imen Srb, Hrvat, Čeh i Ant," *Etnolog*, II (1928), ss. 74-79; ayn. " Der Anten Ursprung und Name," *Actes du III-me Congres International d'itudes Byzantines* (Athenes, 1932), ss. 331-339. Andianlar için bkz. N. Marr, *Plemenni sostav naseleñia Kavkaza* (Petrograd, 1920), s. 45. Dikkatimi N. Županić'in makalelerine çektiği için Bay Jacob Bromberg'e müteşekkirim.

³⁰ Mezkûr Çince karakterlerin tanımlanmasına ilişkin George Kennedy'ye teşekkür borçluyum.

³¹ F. Hirth, "The story of Chang Kien," *JAOS*, 37 (1917), 96.

³² A. Wylie, "Notes on the Western Regions," *Journal of the Anthropological Institute of Great Britain and Ireland*, X (1881), s. 44.

³³ E. Chavannes, " Les pays d'Occident d'apres le Heou Han chou," *Tooung Pao*, Serie 2, vol. 7 (1907), ss. 170, 195.

³⁴ Iakinf Bichurin, *Sobranie svedenil o narodakh obitavshikh v srednei Azii v drevniia vremena*, III (St. Petersburg, 1851), s. 6.

*ts'at*³⁵ adını sunarlar. An- ts'ai ya da An- ts'at³⁶ adından ilk olarak Chang K'ien'in M. Ö. 140- 127 arasındaki raporlarını ihtiva eden *Tarihi Kayıtlar* (Shi- ki)'ın 123. Bölümünde bahsedilmiştir.

Aynı halktan, yine İlk Han Yıllıkları (Ch'ien Han Shu)'nın 96. Bölümünde ve Sonraki Han Yıllıkları (Heou Han Shu)'nın 118. Bölümünde bahsedilmiştir. İkinci kronik, ilk An-ts'ai yönetimin nihayetinde Alan-leao (Alani) yeni adını aldığına dair mühim bilgiler barındırır. Bu hadise muhtemelen M. S. 1. Yüzyıl dolaylarında gerçekleşmiştir.³⁷

Benim görüşüme göre Çince An'ts'ai (ki şimdi belirtilen Antae adına karşılık gelir) Toharca *ānt* şeklinde çevrilmiş olabilir. E. Sieg, W. Siegling ve W. Schultze tarafından sunulan *Tocharische Grammatik* (1931)'te *ānt*, Almanca " Fläche (alan- yüzey)" şeklinde tercüme edildi (B. 84, s. 52). Profesör E. Sieg benim sorgulamama cevap verecek kadar epeyce nazikti; buna göre *ānt* (Toharca A.) ya da *ānte* (Toharca B), Sankritçe *tala* ' ya karşılık gelmekte ve bu yalnızca Almanca Fläche'ye değil aynı zamanda "Ebene (alan- düzlük)" de tercüme edilebilir.³⁸ Bu durumda An'ts'ai adı muhtemelen 'ova- düzlük insanları' manasına gelmektedir.

Şimdi ise Çin yıllıklarında yer alan bulguları, Grek ve Latin yazarların kaynaklarıyla mukayese etmeliyiz. An'ts'ai adının Strabon'un "Αορσοι (XI, 2, 1) olarak F. Hirth³⁹ tarafından tanımlanması önerildi ve birçok araştırmacı tarafından da bu öneri kabul edildi.⁴⁰ Ancak J. Marquart, An'ts'ai ve "Αορσοι adının fonetik açıdan eşdeğerliliğine itiraz etmiştir.⁴¹ Buna göre, Strabo tarafından zikredilen bir diğer isim olan "Ασιοι (XI, 8, 2) bu bağlamda incelen-

³⁵ J. J. M. De Groot, *Chinesische Urkunden zur Geschichte Asiens*, II (Berlin und Leipzig, 1926), s. 15.

³⁶ Sayın Kennedy tarafından önerildiği üzere.

³⁷ Chavannes'e göre *Sonraki Han Yıllığı'nın* (Annals of the Later Hans) 118. Bölümündeki kanıtlara istinaden M. S. 125 civarındadır. Olası ilavelerle M. S. 170'ten sonrasında mümkün değildir. *T'oung Pao*, 1907, s. 150.

³⁸ Profesör E. Sieg 7 Mart 1938'de gönderdi. *Ānt* için (Toh. A) bkz. E. Sieg ve W. Siegling, *Tocharische Sprachreste, I* (Berlin und Leipzig, 1921), 62-b 4, 212-b 6, 231-b 3, 455-2.

³⁹ F. Hirth, " Ueber Wolga-Hunnen und Hiung-nu," *Sitzungsber. d. K. Bayer. Akad. d. Wiss., philos.-philol.-u. hist. Classe*, 1899, II, ss. 249-251.

⁴⁰ Krş. E. H. Minns, *Scythians and Greeks* (Cambridge, 1913), s. 107; M. I. Rostovtzeff, " The Sarmatae and Parthians," *Cambridge Ancient History*, XI, 94.

⁴¹ J. Marquart, *Untersuchungen zur Geschichte von Erau*, II, s. 240. E. Chavannes, " Les pays d'Occident d'apres le Wei Lio," *T'oung Pao*, Serie II, vol. 6 (1905), 558, n. 5.'den alıntılanmıştır.

meye değerdir.⁴² Ἀσαῖοι Ptolemaeus tarafından da Sarmatların bir kabilesi olarak bahsedilmiş, bu muhtemelen aynı adın bir diğer transkripsiyonudur.⁴³ Ayrıca Ἀσαῖοι (Ἀσσαῖοι şeklinde hecelenir), Bizanslı Stephanus tarafından da İskitya'da Ἀσσα şehrinin (κώμη) sakinleri olarak zikredilir.⁴⁴ Grek πᾶσι şeklinin *πᾶντσι'den⁴⁵ türediğini akılda tutarak, hem Ἀσίοι hem de Ἀσαῖοι adının muhtemelen An-ts'ai'den türediğini öne sürebilirim. Belli ki M.S. 1. Yüzyılda An-ts'ai adının başka bir Grekçe transkripsiyonu daha mevcuttur: Ἄντοι ya da Ἄντες. Bu diğer versiyon en az iki Latin yazar; Pomponius Mela ve C. Genç Plinius'ta korunmuştur. P. Mela, "super Amazonas et Hyperboraeos" şeklinde İskit halkının bir yerlerde yaşadığından bahsetmektedir ve diğerleri arasında Cissianti de geçer.⁴⁶ Plinius'ta da "Cisianti" geçmektedir.⁴⁷ Şimdi bu, iki farklı halktan vücuda gelmiş bileşik bir ad gibi durmaktadır: Cisi ve Anti.⁴⁸

Ἀσσα, Ἀσσαῖοι, Ἀσίοι biçimlerine geri dönecek olursak, onları As ya da Assi adıyla veyahut onların Ortaçağ'da bilinen bazı klanlarıyla mukayese edebiliriz. Nitekim Papa tarafından elçi olarak 1246- 48'de Moğol Kağanı'na gönderilen Plano Carpini, Moğollar tarafından hâkimiyet altına alınmış halklar arasında "Alan sive Assi" den bahsetmektedir.⁴⁹ 1253-54 yıllarında Fransız kralı tarafından Han'a gönderilen Rubruck, "Alani sive Acas" (diğer bir okuma şekliyle "vel Aas") ve "Alani qui ibi dicuntur Acias" (Alanlara orada Aslar denirdi) şeklinde bahseder.⁵⁰ As halkından, Rukneddin Baybars gibi birçok Arap müellif tarafından da bahsedilmektedir.⁵¹

⁴² Ἀσίοι biçimine yönelik net bir tanımlama mevcut değildir. A. Hermann, onun Yüe-chi olarak tanımlanmasını önermiştir. Bkz. Tocharoi ", Pauly-Wissowa Real-Encyclopadie, 2 Reihe, 12. Halbband (1937), c. 1632. Ἀσίοι= Ἀσιωνοί'e dair G. Haloun, Çin kroniklerindeki Usunlar olarak tanımlanmasını öne sürmüştür. Bkz. "Zur Uë-tşi- Frage" *ZDMG*, 91. 252.

⁴³ Ptolemaeus, *Geographia*, V, 9, 16 (ed. Nobbe, Leipzig 1843).

⁴⁴ Stephanus of Byzantium, s. v. (ed. Meinecke, Berlin 1849), s. 135.

⁴⁵ A. N. Jannaris, *An Historical Greek grammar* (London, 1897), p. 97. Krş. A. Kaegi, *Kurzgefasste griechische Schulgrammatik*, 12-13

⁴⁶ P. Mela, *Chorographia*, I, 13 (ed. Frick, Berlin, 1880, s. 4).

⁴⁷ Plinius, *Nat. Hist.*, VI, 35 (ed. Jahn, Leipzig, 1870).

⁴⁸ Bkz. N. Županić, *Etnolog*, II, 76-77. Cisi ve Anti'ler Rus kroniklerindeki (Çerkesler ve Osetler) Kozaklar ve Jasy'ların ataları olabilir

⁴⁹ Plano Carpini, ed. Beazley (London, Hakluyt Society, 1903), s. 68.

⁵⁰ Rubruquius, ed. Beazley (London, Hakluyt Society, 1903), ss. 164 ve 159.

⁵¹ Rukneddin Beibars 14. Yüzyılda tanımdı. Rusça tercümesini Tiesenhausen, *Materialy dlia istorii Zolotoı Ordı*, I, s. 116 olarak I. Kulakovskiı, *Alany po svedeniıam klassicheskikh i vizantiiskikh pisatelei* (Kiev, 1899), s. 66'dan alıntıldım.

Rus Ortaçağ kroniklerinde bu ad genellikle Ясы (Iasy) şeklinde kullanılmıştır fakat en azından bir kerelik de olsa Асы (Asy) şekliyle de geçmektedir.⁵²

Ayrıca As haline (A-su) Ortaçağ Çin kaynaklarında da rastlamaktayız. 14. yüzyılın ilk yarısında Çin'de A-su'nun özel bir muhafız birliği mevcuttu.⁵³ As adı, Alanla bağlantılı şekilde, A-lan A-sz (Alani-As) olarak E. Bretschneider tarafından yayımlanan 14. yüzyıla ait Çin Ortaçağ haritasında da benzer şekilde bahsedilmiştir.⁵⁴ As adı genel manada Kuzey Kafkasya'da düşünülür ki yukarıda da bahsedildiği üzere günümüz Osetlerin (Rusça-Осетины) atalarıdır.

Yukarıda belirtilen meselenin neticeleri, Ant adının türetilmesiyle alakalı aşağıdaki tabloyu hazırlamamıza imkân sağlar:

I. An- ts'ai- ᾿Ασαῖτοι (᾿Αστοι)- Anti.

II. ᾿Ασῖτοι- Anti- Alani.

III. Alani- As.

IV. As -᾿Αντες, ᾿Ανται.

᾿Αντες ya da ᾿Ανται adının *ᾱς'dan türediğini düşünmekteyim. Çoğul biçimli ᾿Αντες, tıpkı γίγαντες'in γίγας'dan türediği gibi *ᾱς'dan türemiş olmalıdır.⁵⁵ Çoğul biçimli ᾿Ανες ya da ᾿Ανται, tekil biçimli ᾿Αντας ya da ᾿Αντης sonradan, tıpkı günümüz Grekçesinde olduğu üzere tekil γίγαντας (γίγας) gibi oluşturulmuş olabilir.⁵⁶

Aynı isimden Rus kroniklerinde Ясы (Iasy) şeklinde bahsedilir. Batlamyus'un ᾿Ασαῖται'sı Antların öncüleri olarak düşünebilirken, Ясы da onların ardılları olarak ele alınabilir.

⁵² Polnoe Sobranie Russkikh Letopiseĭ, I², s. 65; II³, s. 54; IX, 31.(Асы biçimine yönelik farklı okuma için)

⁵³ Palladiĭ, " Starinnye sledy khristianstva v Kitae," *Vostochnyĭ Sbornik*, I (St. Petersburg, 1877), ss. 47-49.

⁵⁴ E. Bretschneider, *Mediaeval Researches from Eastern Asiatic Sources*, II (London, 1910) haritalar, ad ve notları kapsamaktadır, s. 84.

⁵⁵ Krş. E. Kieckers, *Historische griechische Grammatik*, II (Berlin und Leipzig, 1926), s. 37.

⁵⁶ K. Petraris, *Lehrbuch der neugriechischen Volks- und Umgangssprache* (Heidelberg vs., 1903), s. 31.

Bununla beraber, Antae adının As ya da Ясы olarak tanımlanması Ant halkının bütünüyle Sarmat kabilelerinden biri olduğu manasına gelmemektedir. Bizim elimizde Prokopius tarafından verilen Antların, Sklavenlerle aynı dili konuştukları gibi mühim bir ifade mevcuttur.⁵⁷ Halkın büyük bir çoğunluğunun Slav olduğu aşikârdır. Sarmat adıyla tanınmalarının sebebi muhtemelen onların yönetici ailesinin bir Sarmat kabilesi olmasıdır. Prokopius'un Antların geleneklerinin Massagetlere benzetmesi yersiz olmayabilir.⁵⁸ Burada bariz bir şekilde bir kesimin yöneticiliği üstlendiği iki halkın ortak yaşamını gösteren bir durum mevcuttur. Çünkü Slavlar aslen tarımla uğraştıklarından, Sarmatlar da hayvancılıkla meşgullerdi; bu ise yerleşik halkı kontrolü altında tutan göçer bir yönetici tabakanın varlığına işaret etmektedir.

Bu tür durumlara Avrasya tarihinde pek sık rastlanmaz. Gerçekte, göçerler ekonomik manada yerli halklara bağımlıydı, dolayısıyla sürekli onları hâkimiyetleri altında tutmaya çalışırlardı. Güney Rusya'ya gelince, İskitler de aynı bileşimi sunmuşlardı. Daha sonraki hem Hazar hem de Moğol yönetimleri de benzer esaslara dayanmaktaydı.⁵⁹

Egemen bir klanın ya da yönetici bir ailenin, üzerinde egemenlik kurduğu halka adını yazdırması tarihte de sık karşılaşılan bir durum değildi. M.S. 9. yüzyılda Varenglerin Doğu Slavları hâkimiyetleri altına almayı başardıklarını ve 9.-10. yüzyıllar boyunca esas itibarıyla Kiev'deki Vareng egemen sınıfı için kullanılan Rus adının daha sonra bütün bir ulus tarafından benimsendiğini biliyoruz. Aslar ya da Antların, Doğu Slavlarına tıpkı Varenglerin daha sonra yaptığı üzere politik manada hâkim olmuş olabileceklerini iddia etmekteyim. Vareng Knyazları tarafından idare edilen Rus Kiev Devleti, genel olarak yakın zaman kadar Doğu Slavlarının ilk devleti olarak düşünülmektedir. Ancak böyle bir iddia artık geçerli değildir. Çünkü çok belirgin bir şekilde ilk Slav Devleti, Antların kurmuş olduğu devlettir.⁶⁰

Belirtildiği üzere Prokopius'a göre Ant halkı, iki gruptan müteşekkildi.⁶¹ Antların batı grubu Aşağı Tuna'dan, Pruth, Dinyester ve Güney Bug nehirlerinin kuzey havzasında yoğunlaşmıştı. Şimdilerde kullanılan Iasi adından da anlaşılacağı üzere (Rusça Ясы) merkezi muhtemelen günümüz Moldav-

⁵⁷ Yukarıda bkz. Bölüm I.

⁵⁸ Yukarıda bkz. Bölüm I.

⁵⁹ M. I. Rostovtzeff, *Iranians and Greeks in South Russia* (Oxford, 1922), ss., 42-43.

⁶⁰ Krş D. Odinets, *Vozniknovenie gosudarstvennogo stroia u Slavian* (Paris, 1935), s. 67 vd.

⁶¹ Bkz. Yukarıda, Bölüm. 3.

ya'ydı. Bu ad 14. Yüzyıl Rus şehirler listesinde Аскый торг (Askıy Torg, As pazarı).⁶²

Prokopius'a göre Doğu Ant grubu, Azak Denizi'nden kuzeydeki düzlüklerde yerleşmişlerdi. Hatta muhtemelen bu denizin adı As'lardan türemiştir. Bu sebeple Azak Denizi aslında 'As Denizi' ya da 'Ant Denizi' manasına gelmekte olduğu görülüyor.

Batı Antlarının popülasyonunu çoğunlukla Slavlar oluştururken, Sarmat unsurunun daha belirgin görüldüğü doğu grubunda vaziyetin farklı bir seyirde olduğunu ifade edebiliriz. Antların dirençli bir şekilde irade göstermesine hatta bazı Avar gruplarını alt etmeyi başarmalarına karşın 6. Yüzyılın ortalarında Avar istilası ile ağır şekilde sarsılmıştır.

Bulgarların Balkan Yarımadasına göçü Antların ana grupları ile Bizans İmparatorluğu arasında bir yarık oluşturdu. Antların ufak grupları Bulgarlar tarafından kolayca sindirilebilirdi. M. S. 7. Yüzyılda Güney Rusya'da Hazar Devleti'nin kurulmasından sonra Doğu ant grubu Hazarların hâkimiyetini tanımışlardır. Onlar, Aşağı Don (Tın)'un etrafında yerleşmişlerdi. İlginçtir ki bu bağlamda, 9. Yüzyılın yazarlarından el- Belazuri ve 10. Yüzyıldan el - Mesudi, 8. Yüzyılın hadiselerinden bahsederken birçok Slav unsurunun Hazar hâkimiyeti altındaki mevcudiyetlerini ifade etmişlerdir. Mesudi bilhassa onlardan Don Nehri'nin kıyılarında olduklarından bahseder.⁶³

Netice itibarıyla Antlar, Azak Denizi'nin güneyine, Kuzey Kafkasya'daki Kuban Nehri kıyılarına itilmişlerdir. İşte Rus kroniklerinin As'ları konumlandırdıkları yer orasıydı. Antların bu bölümü, Kuzey Kafkasya'da kalan, 5. Yüzyılda batıya doğru sürüklenen halkların ana birliğine katılmamış Alan gruplarıyla karışmıştır. Kafkas Antları ya da Alanlar günümüz Ossetlerin arka planını oluşturmuş olmalıdır. Yine de 8. Yüzyıldan 11. Yüzyıla kadar Slav unsuru Kafkas Asları arasında hâlâ güçlü bir şekilde hissediliyor olmalıdır. Bu, 10. ve 11. yüzyıllarda Kuban Nehri'nin ağzında kısmında merkezlenip gelişen bir Rus Tmutorokan Knayzlığı (prenslığının) oluşma olasılığını açıklamaktadır.

Antların batı grubuna gelirsek, 7. Yüzyıldaki yapılarının dağılmasının ardından, onlar her biri kendi adıyla bilinen münferit kabilelere ayrıldılar.

⁶² Poln. Sobr. Russk. Letopisei, VII, 240.

⁶³ A. Harkavy, *Skazaniia musulmanskikh pisatelei o slavianakh i Russkikh* (St. Petersburg, 1870), ss. 38 ve 140.

Onlardan Uliçler ve Tiversitiler Dinyester (Turla)ve Güney Bug (Aksu) Nehir havzasında kaldılar.

Diğer kabileler ise aşamalı bir şekilde kuzeye ve kuzeydoğuya doğru ilerlediler ve Sklavenlerin bazı kabileleriyle birlikte, daha sonra Rusya olarak bilinen ülkenin büyük bir bölümünü sömürgeleştirdiler. 8. Yüzyılda bu kabilelerin birçoğu önce Hazarların ve sonrasında da 9. Ve 10. Yüzyıllarda Varenglerin hâkimiyetini tanımışlardır.

Şimdi, Bizans kroniklerinde Ant adının neden 7. Yüzyılın başlangıcından sonra kaybolduğunu izah etmek zor değildir. Batı Antların vaziyeti zaten bozulmuş ve her bir kabile ayrı ayrı adları benimsemişti. Dahası, kuzeydoğuya göç eden kabilelerin çoğunluğu ve geride kalan Uliçler ile Tiversiti kabileleri hareketsiz kalıp, Bizans ile birebir temaslarını kaybetti.

Kuzey Kafkasya'ya göç eden ve Alanların geride kalan bakiyeleriyle karışan Doğu Antlara gelince, Bizans kroniklerinde onlardan sıklıkla söz edilmiştir ancak onlar artık "Ανται olarak değil, "Αλανοι şeklinde adlandırılmışlardır.

KAYNAKÇA

- BAR HEBRAEUS, *The Chronography of Gregory Abu'l Faraj*, E. A. W. Budge, I, Oxford, 1932.
- BICHURIN, İakinf, *Sobranie svedenil o narodakh obitavshikh v srednei Azii v drevniia vremena*, III, St. Petersburg, 1851.
- BRETSCHNEIDER E., *Mediaeval Researches from Eastern Asiatic Sources*, II, London, 1910.
- CARPINI, Plano I, ed. Beazley, London, Hakluyt Society, 1903.
- CHAVANNES, E., " Les pays d'Occident d'apres le Heou Han chou," *Tooung Pao*, Serie 2, vol. 7, 1907, s. 170, 195.
- " Les pays d'Occident d'apres le Wei Lio," *Tooung Pao*, Serie II, vol. 6, 1905, s.558.
- MICHEL LE SYRIEN, *Chronique de Michel le Syrien*, ed. Chabot, II, Paris, 1901.
- DE GROOT J. J. M., *Chinesische Urkunden zur Geschichte Asiens*, II, Berlin und Leipzig, 1926.
- HARKAVY A., *Skazaniia musulmanskikh pisatelei o slavianakh i Russkikh*, St. Petersburg, 1870, s.38, 140.
- HIRTH F., "The story of Chang K'ien," *JAOS*, 37 1917.

- HRUSHEVSKY, M. S., *Istoriia Ukrainy-Rusi*, I, Lvov, 1904.
- JANNARIS, A. N., *An Historical Greek grammar*, London, 1897.
- KIECKERS E., *Historische griechische Grammatik*, II, Berlin- Leipzig, 1926.
- KULAKOVSKIĬ I, *Alany po svedeniïam klassicheskikh i vizantiiskikh pisatelei*, Kiev, 1899.
- KUNIK, A. A., Baron V. Rosen, "Izvestiia al Bekri i drugikh avtorov o Rusi i Slavianakh," *Zapiski Akademii Nauk*, XXXII, Suppl. N 2, s. 147.
- LATYSHEV, V. V., *Inscriptiones antiquae orae septentrionalis Ponti Euxini*, II, St. Petersburg, 1890.
- MARR, N., *Plemennoi sostav naseleniia Kavkaza*, Petrograd, 1920.
- MINNS, H., *Scythians and Greeks*, Cambridge, 1913.
- ODINETS, D., *Vozniknovenie gosudarstvennogo stroia u Slavian*, Paris, 1935.
- PLINIUS, *Naturel Hist.*, VI, 35, ed. Jahn, Leipzig, 1870.
- POGODIN, A., "Epigraficheskie sledy sloviaanstva," *Sbornik statei po arkheologii i etnografii*, St. Petersburg, 1902, s.162.
- PTOLEMAEUS, *Geographia*, V, 9, 16, ed. Nobbe, Leipzig 1843.
- ROSTOVITZEFF, M. I., "The Sarmatae and Parthians," *Cambridge Ancient History*, XI, 94.
- ROSTOVITZEFF, M. I., *Iranians and Greeks in South Russia*, Oxford, 1922.
- RUBRUQUIS, ed. Beazley, London, Hakluyt Society, 1903.
- SCHNFELDER, I. M., *Die Kirchen-Geschichte des Johannes von Ephesus aus dem Syrischen übersetzt*, Muenchen, 1862.
- SIEG, E., W. Siegling, *Tocharische Sprachreste*, I, Berlin und Leipzig, 1921.
- THEOPHILACTUS SIMOCATTES, VIII, 5, ed. de Boor, Leipzig, 1887.
- USPENSKIĬ, F. I. *Istoriia Vizantiiskoi Imperii*, I, Petrograd, 1914.
- VERNADSKY, G., "The Spali of Jordanis and Procopius Spori," *Byzantion*, XIII, 1938, s. 263-266.
- "Goten und Anten in Südrussland", *Südostdeutsche Forschungen*, III, 1938, ss. 265.
- ŽUPANIĆ, N., "Prvi nosilci etnicnih imen Srb, Hrvat, Čeh i Ant," *Etnolog*, II, 1928, s.74- 79.
- WAITZ, *Monrmenta Germaniae Historica, Scriptorum Rerum Lango-bardorum*, Hannover, 1878.
- WYLIE A., "Notes on the Western Regions," *Journal of the Anthropological Institute of Great Britain and Ireland*, X (1881), s. 44.